

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 23 augusti 1940 kl. 11,30 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m. dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 1 augusti 1940 dagtecknad proposition, nr 5, vilken hänvisats till tredje särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna, vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp;

2) förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning;

3) förordning angående ändrad lydelse av 32 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor; samt

4) lag angående ändrad lydelse av 2 § 3 mom. och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren väckt motion, nr 4, i vilken herr *Herlitz m. fl.* hemställt, att propositionen, i vad den avser ändring i 7 § förordningen om mödrahjälp, icke måtte av riksdagen bifallas.

Beträffande de skäl som ligga till grund för de i propositionen framlagda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen. I fråga om motiveringen till motionärernas hemställan hänvisas till motionen.

Gällande författningsbestämmelser m. m.

Mödrahjälp.

Enligt *förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp* — vilken trädde i kraft den 1 januari 1938 — kan kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel (1 § första stycket). Hjälpen lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, dock högst till ett sammanlagt värde av 300 kronor (1 § andra stycket). Då anledning därtill finnes, kan mödrahjälp helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån (1 § tredje

stycket). Mödrahjälp får ej avse tid, som infaller senare än sex månader efter nedkomsten (1 § fjärde stycket).

Mödrahjälp lämnas som huvudregel ej till andra än svenska medborgare (2 § första stycket). Mödrahjälp får icke lämnas till kvinna, vilken är intagen å straffanstalt eller därmed jämförlig anstalt, å tvångsarbetsanstalt, alkoholistanstalt, allmän uppfostringsanstalt eller skyddshem, eller å anstalt för sinnessjuka, sinnesslöa, fallandesjuka eller kroniskt sjuka, och ej heller till kvinna, som av fattigvården mottagits till stadigvarande försörjning (2 § andra stycket).

För behandling av frågor rörande mödrahjälp skall i varje landstingsområde och i varje stad, som icke deltager i landsting, finnas en mödrahjälsnämnd, bestående av en ordförande och två ledamöter (3 §). Ordföranden jämte suppleant för honom samt en ledamot jämte suppleant för denne förordnas av Kungl. Maj:t. En ledamot jämte en suppleant för honom utses för två år i sänder av landstinget eller, vad beträffar stad, som ej deltager i landsting, av stadsfullmäktige. — Ansökan om mödrahjälp skall emellertid (4 §) ingivas till barnavårdsnämnden i den kommun, där kvinnan vistas. Är kvinnan ogift, får ansökan göras av barnavårdsmannen. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, får den icke upptagas till prövning.

Det åligger barnavårdsnämnden (5 §) att snarast möjligt till mödrahjälsnämnden i orten avgiva yttrande över ansökningen samt därvid översända handlingarna i ärendet och, om skiljaktiga meningar förekommit, utdrag av protokollet. Tillstyrkan av mödrahjälp skall tillika innefatta förslag till lämpliga hjälpåtgärder. Sedan handlingarna inkommit till mödrahjälsnämnden, beslutar nämnden i ärendet (6 §). I beslut, varigenom mödrahjälp beviljas, skall angivas vilka huvudsakliga behov hjälpen avser att täcka. Det åligger (7 §) barnavårdsnämnden att verkställa beslut, varigenom mödrahjälp beviljats, ävensom att vaka över, att hjälpen kommer till användning i enlighet med givna föreskrifter. Har mödrahjälp lämnats såsom lån, får (8 §), där så finnes skäligt, den mödrahjälsnämnd, som beviljat hjälpen, medgiva uppskov med återbetalningen intill tio år. På framställning av nämnden kan Kungl. Maj:t, då skäl därtill äro, medgiva befrielse från återbetalningsskyldighet med avseende å hela återstående lånebeloppet eller del därav. Rätt till mödrahjälp kan ej överlåtas och får förty icke tagas i mät för gäld (9 §). Klagan över mödrahjälsnämnds beslut i ärende enligt mödrahjälsförordningen föres (10 §) hos socialstyrelsen före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöi del av beslutet.

Kompletterande bestämmelser rörande mödrahjälp hava meddelats i en tillämpningskungörelse samt i en för mödrahjälsnämnderna utfärdad instruktion.

I kungörelsen den 22 oktober 1937 (nr 848) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp stadgas, bland annat, att beslut, varigenom mödrahjälp beviljats, av mödrahjälsnämnden ofördröjligen skall delgivas länsstyrelsen, som har att till den barnavårdsnämnd, på vilken det ankommer att verkställa beslutet, utanordna det belopp,

part till kostnaderna för hjälpen enligt beslutet högst må uppgå (1 §). Barnavårdsnämnden, som har att verkställa beslut om mödrahjälp, skall föra dagbok över de åtgärder, som i varje ärende av nämnden vidtagas, samt de utbetalningar, som göras (2 §). Inträffa sådana omständigheter, att mödrahjälp, varom beslut meddelats, enligt barnavårdsnämndens mening ej bör vidare utgå eller bör lämnas i annan form eller på andra villkor än i beslutet föreskrivits, åligger det barnavårdsnämnden att därom lämna meddelande till mödrahjälpnämnden för den åtgärd mödrahjälpnämnden finner påkallad (4 §). Återbetalning av lån skall (5 §) göras till barnavårdsnämnden; det åligger nämnden att tillse, att lån inom föreskriven tid återbetalas. Finner barnavårdsnämnden rättsliga åtgärder i något fall böra vidtagas för indrivning av oguldet lånebelopp, har nämnden att göra anmälan därom till mödrahjälpnämnden. Ansökning av låntagare om uppskov med återbetalning av lånebelopp eller befrielse från återbetalningsskyldighet bör mottagas av barnavårdsnämnden och av denna jämte eget yttrande överlämnas till mödrahjälpnämnden. Barnavårdsnämnden har (6 §) att årligen före den 1 mars och den 1 september till länsstyrelsen och mödrahjälpnämnden insända utdrag ur dagboken över sådana ärenden, i vilka hjälpverksamheten avslutats under nästföregående kalenderhalvår. De till länsstyrelsen insända utdragen skola åtföljas av vederbörliga verifikationer i huvudskrift. Därest de till barnavårdsnämndens förfogande för ifrågavarande ärenden ställda medlen icke i sin helhet tagits i anspråk, skola samtidigt till länsstyrelsen återlevereras sålunda odisponerade belopp. Vid avgivande av redovisning skall barnavårdsnämnden jämväl till länsstyrelsen inleverera belopp, som under kalenderhalvåret återbetalats å utlämnade lån. Förteckning över de verkställda återbetalningarna skall bifogas de dagboksutdrag, som tillställas mödrahjälpnämnden. Vad i kungörelsen sägs om länsstyrelse skall i fråga om Stockholms stad gälla statskontoret (8 §).

I *instruktionen den 22 oktober 1937 (nr 847) för mödrahjälpnämnderna* föreskrives, bland annat, att mödrahjälpnämnden åligger att lämna barnavårdsnämnderna råd och anvisningar i avseende å spörsmål, som sammanhånga med mödrahjälpverksamheten, att bidra till spridande av kännedom om mödrahjälpförordningens bestämmelser samt att i övrigt inom nämndens verksamhetsområde övervaka efterlevnaden av förordningen (1 §). Ansökningar om mödrahjälp skola (2 §) av mödrahjälpnämnden behandlas med största möjliga skyndsamt. Nämnden skall sammanträda å bestämd veckodag minst en gång varje månad. Där göromålens omfattning eller beskaffenhet därtill föranleder, bör sammanträde hållas jämväl utom sammanträdesordningen. Mödrahjälpnämnden äger (4 §) efter inhämtat medgivande av socialstyrelsen antaga sekreterare. Efter framställning av mödrahjälpnämnden bestämmer socialstyrelsen det belopp, som nämnden får för viss tid använda till expenser (7 §).

Härutöver har Kungl. Maj:t den 3 december 1937 meddelat vissa ytterligare bestämmelser rörande ifrågavarande verksamhet. Enligt dessa bestämmelser äger ordförande i mödrahjälpnämnden att uppbära ett arvode av 30 kronor och ledamot i sådan nämnden ett arvode av 20 kronor för varje sammanträdes-

dag. Ordförande och ledamöter äga därjämte att för av nämndens sammanträden föranledda resor åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt rese- och traktamentsklassen I B i gällande resereglemente. Dessa bestämmelser gälla — liksom förut omförmälda föreskrifter — från och med ingången av år 1938.

Moderskapspenningen.

Enligt *förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning* skall moderskapspenning av statsmedel utgå med ett belopp av 75 kronor till kvinna, som till lindrande av de med barnsbörd förenade kostnader är i behov därav (1 §). Huvudregeln är, att moderskapspenning lämnas endast till svenska medborgare (2 §). Kvinnor, intagna å vissa anstalter, m. fl. äro — liksom beträffande mödrahjälpen — undantagna i förordningen. Kvinna äger vidare ej rätt till moderskapspenning vid barnsbörd, som berättigar henne till moderskaps hjälp från erkänd sjukkasse. Behov av moderskapspenning skall, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, anses föreligga, om för kvinnan eller, där hon är gift och sammanlever med sin man, för makarna tillsammans vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke upptagits beskattningsbart belopp, uppgående till minst 2,500 kronor (3 §). Intill den 1 juli 1940 var beloppet bestämt till 3,000 kronor. Har det beskattningsbara beloppet upptagits högre än till 2,500 kronor men äro med hänsyn till ändrade förhållanden eller eljest omständigheterna särskilt ömmande, får ock behov av understöd anses vara för handen.

Rätten till moderskapspenning prövas och moderskapspenning utbetalas av centralsjukkassan för den ort, där kvinnan är bosatt, eller, efter överenskommelse med centralsjukkassan, av vederbörande lokalsjukkasse (4 §). Kvinna, som vill komma i åtnjutande av moderskapspenning, bör själv eller genom annan göra ansökan därom i god tid före barnsbörden (5 §). Göres ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsbörden, får den icke upptagas till prövning. Sjukkassan skall (6 §) skyndsamt verkställa utredning rörande omständigheter av betydelse för bedömande av kvinnans rätt till moderskapspenning. Har kvinnan genom intyg av läkare eller barnmorska gjort sannolikt, att havandeskapet är längre framskridet än i sjunde månaden, får, därest i övrigt kvinnan befinnes äga rätt till moderskapspenning, såsom förskott å denna ett belopp av 40 kronor omedelbart utbetalas. Eljest får moderskapspenning ej utbetalas, förrän till sjukkassan inkommit intyg, utfärdat av läkare, barnmorska eller annan känd och trovärdig person, att kvinnan fött barn. Om kvinna erhåller vård å förlösningensanstalt, skall sjukkasse av henne tillkommande moderskapspenning innehålla belopp, som motsvarar enligt fastställd taxa utgående ersättning för vården (7 §). Innehållet belopp skall på begäran tillhandahållas anstalten. Styrker kvinnan, att ersättningen guldits, får hon utbekomma beloppet. Rätt till moderskapspenning kan ej överlätas och får förty icke tagas i mät för gäld (8 §).

Närmare föreskrifter angående ordningen för ansökan samt för utbetalning av moderskapspenning så ock beträffande tillämpningen i övrigt av denna

förordning meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor, d. v. s. pensionsstyrelsen, som därvid i den omfattning Konungen bestämmer skall samråda med medicinalstyrelsen (9 §).

Ersättning för utgivna moderskapspenningar äger centralsjukkassan att månadsvis utbekomma av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor.

I händelse av missnöje med sjukkassas beslut rörande moderskapspenning eller eljest rörande tillämpningen av någon i förordningen därom given bestämmelse får frågan hänskjutas till tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor (10 §). Tillsynsmyndigheten äger, ändå att sådant hänskjutande icke skett, till prövning upptaga ärende, som nu sagts.

Enligt 32 § *förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor* skall centralsjukkassa vid barnsbörd utgiva moderskapshjälp med 110 kronor åt kvinnlig medlem, som omedelbart före barnsörden varit medlem av erkänd sjukkassa under oavbrutet minst 270 dagar. Efter medgivande av tillsynsmyndigheten må centralsjukkassa utgiva moderskapshjälp med högre belopp än nyss sagts. Är havandeskapet längre framskridet än i sjunde månaden, må såsom förskott utbetalas 60 kronor.

Statsbidrag utgår till sjukkassorna med 75 kronor för varje utbetald moderskapshjälp.

Beviljade anslag m. m.

Den mödrahjälp, som icke utgår i form av lån, ävensom vissa med mödrahjälpnsnämndernas verksamhet förenade kostnader för arvoden, reseersättningar och expenser bestridas från ett förslagsanslag till *Mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m.* Utgifterna för mödrahjälp i form av lån gäldas från särskilt förslagsanslag till *Avsättning till fonden för lån till mödrahjälp.* Moderskapspenning utgår från förslagsanslag till *Moderskapspenning.*

Storleken av hitintills beviljade anslag samt belastningen å desamma framgår av följande uppställning:

Anslagsrubrik	Budgetår	Förslagsanslag	Nettoutgifter
Mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m.	1937/38 (avsåg första halvåret 1938)	1,000,000 (avsåg även lån)	2,523,367
	1938/39	1,700,000	8,691,633
	1939/40	5,800,000	
	1940/41	6,500,000	
Avsättning till fonden för lån till mödrahjälp ..	1938/39	300,000	123,215
	1939/40	150,000	
	1940/41	120,000	
Moderskapspenning	1937/38 (omfattade jämväl moderskapsunderstöd)	3,100,000	3,030,224
	1938/39	4,900,000	4,962,816
	1939/40	4,700,000	
	1940/41	4,500,000	

Beträffande nettoutgifterna under budgetåret 1939/40 må omnämnas följande:

Utgifterna under anslaget till mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m. hava för de tre första kvartalen av budgetåret uppgått till 5,565,999 kronor. Härav faller ett belopp av 4,072,119 kronor å tiden 1 juli—31 december 1939 samt ett belopp av 1,493,880 kronor å tiden 1 januari—31 mars 1940. De understöd från anslaget, som *beslutats* under nyssnämnda tre kvartal, hava tillhoppa uppgått till 5,712,795 kronor, därav 4,071,019 kronor under tiden 1 juli—31 december 1939 och 1,641,776 kronor under tiden 1 januari—31 mars 1940. — Hitintills sammanställda uppgifter rörande *nettoutgifterna* å anslaget under innevarande år äro följande: januari 493,950 kronor, februari 462,849 kronor, mars 537,081 kronor, april 560,889 kronor samt maj 665,511 kronor.

Utredningar och förslag rörande ändrade bestämmelser m. m.

I en *av särskild utredningsman inom finansdepartementet* under hösten 1939 *upprättad promemoria* angående vissa anslag å femte huvudtiteln ifrågasattes en skärpning av behovsprövningen rörande mödrahjälpen för att i första hand så vitt möjligt undvika det anslagsöverskridande, som eljest vore att emotse. Vidare anfördes, att av olika förekommande slag av moderskaps-hjälp, den hjälp, som lämnades i form av moderskapspenning, i jämförelsevis ringa mån syntes vara anpassad efter behovsprincipen samt att därför moderskapspenningen syntes kunna ifrågakomma till indragning.

I en *inom socialdepartementet upprättad promemoria* angående besparingar å egentliga statsutgifter under femte huvudtiteln, vilken såsom bilaga 3 fogats till propositionen den 10 november 1939, nr 79, angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m., den s. k. besparingspropositionen, framhölls, att av inhämtade upplysningar syntes framgå, att mödrahjälpsförordningen tillämpades ganska olika i olika delar av riket och att en mera enhetlig praxis därför syntes önskvärd. Dittills föreliggande uppgifter på området vore — anfördes det vidare i promemorian — emellertid icke av den art, att de berättigade till några mera bestämda slutsatser. Åt socialstyrelsen borde därför uppdragas att skyndsamt verkställa en statistisk undersökning beträffande ifrågavarande förhållanden. Först sedan sagda undersökning slutförts, kunde närmare bedömas, i vilken utsträckning på förevarande område påkallade åtgärder medförde en utgiftsbegränsning.

Vidkommande moderskapspenningen anfördes, att förslaget att indraga denna hjälpform icke syntes kunna tillrättas men att det däremot borde övervägas att genomföra viss skärpning av villkoren för erhållande av moderskapspenning på så sätt, att inkomstgränsen något sänktes.

De i socialdepartementets promemoria sålunda gjorda uttalandena föranledde icke någon erinran av *1939/40 års urtima riksdag*.

Vid sin granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1938—30 juni 1939 behandlade *riks-*

dagens revisorer bland annat frågan om anslagen till mödrahjälp (revisorernas berättelse, del I, sid. 23—43). I fråga om revisorernas redogörelse och uttalanden i ämnet hänvisas till berättelsen.

Yttranden i anledning av riksdagens revisorers berättelse hava, såvitt nu är i fråga, avgivits av socialstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket ävensom av överståthållarämbetet och länsstyrelserna efter hörande av mödrahjälpnämnderna. Yttrandena finnas återgivna i revisorernas berättelse, del II, sid. 3—129.

Sedan Kungl. Maj:t dels den 10 november 1939 uppdragit åt *socialstyrelsen* att verkställa den i socialdepartementets förut omnämnda promemoria avsedda statistiska undersökningen rörande mödrahjälpverksamheten, dels den 19 januari 1940 anbefallt styrelsen att verkställa granskning beträffande barnavårdsnämndernas redovisningar i mödrahjälpssärenden, i vilka hjälpverksamheten avslutats, dels ock den 13 februari 1940 till styrelsen för avgivande av utlåtande överlämnat en av Stockholms stads barnavårdsnämnd den 6 i samma månad avgiven framställning angående mödrahjälpverksamhetens organisation i Stockholm, har styrelsen den 1 april 1940 inkommit med en skrivelse, innefattande redogörelse för resultatet av verkställd utredning ävensom förslag till åtgärder, innefattande bland annat vissa ändringar i mödrahjälpförordningen, jämte motiv därtill. Skrivelsen har såsom bilaga (*Bilaga A*) fogats vid propositionen (sid. 97—127). Beträffande innehållet i socialstyrelsens skrivelse får utskottet hänvisa till nämnda bilaga.

Vid socialstyrelsens skrivelse funnos fogade fyra bilagor, nämligen:

- 1) Från mödrahjälpnämnderna inkomna svar med anledning av en enquête angående mödrahjälpen. (Bil. 1);
- 2) Undersökning rörande mödrahjälpen under första halvåret 1939 (Bil. 2);
- 3) Av statskontoret och länsstyrelserna lämnade upplysningar angående granskningen av barnavårdsnämndernas redovisningar av mödrahjälpmedel m. m. (Bil. 3); samt
- 4) Undersökning rörande barnavårdsnämndernas omhändertvande av mödrahjälpmedel (Bil. 4).

Nyssnämnda Bil. 2 har såsom bilaga (*Bilaga B*) fogats till propositionen (sid. 128—171).

Över socialstyrelsens skrivelse hava efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, medicinalstyrelsen, pensionsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna, mödrahjälpnämnderna, socialvårdskommittén, Stockholms stads barnavårdsnämnd, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund. Beträffande innehållet i yttrandena hänvisas till propositionen.

Å sid. 14 och 15 i propositionen omnämnas vissa till Kungl. Maj:t inkomna ytterligare framställningar i förevarande ämne.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, *statsrådet Möller*, har i propositionen, i anslutning till de av socialstyrelsen framställda förslagen, i nedannämnda

särskilda avsnitt redogjort för innehållet i de i ärendet avgivna yttrandena samt därefter beträffande *mödrahjälpen* anfört följande.

Allmänna uttalanden.

»Mödrahjälsverksamheten har i praktiken fått en väsentligen större omfattning än som från början beräknats. Eftersom detta uppenbarligen sammanhänger med att behovet varit vida allmänna än man hade teoretisk anledning att antaga, kan häremot från statsmakternas sida så mycket mindre vara att erinra, som det från alla håll vitsordats, att verksamheten varit av mycket betydande socialhygieniskt och humanitärt värde. Som ett led i det system av barnavårdande och familjevårdande åtgärder, vilka särskilt under de senare åren genomförts i vårt land, har mödrahjälpen otvivelaktigt, uttalar socialstyrelsen, sin betydelse även ur befolkningspolitisk synpunkt. Med rätta understryker medicinalstyrelsen, att vid övervägande av hithörande problem uppmärksamhet även bör ägnas psykologiska förhållanden. Flertalet torde vara ense om, fortsätter styrelsen, att befolkningsproblemet till sist kommer att bli ett problem om det svenska folkets *vilja* till barn. Då mödrarna genom det stora antalet ansökningar angivit sin oförtydbara mening om i huru stor utsträckning de önska, att mödrahjälpen utgår, bör man, enligt medicinalstyrelsen, beakta detta förhållande och göra klart för sig den psykologiska verkan, som skulle kunna föranledas av en alltför kraftig minskning av hjälpens omfattning. Socialstyrelsen avvisar också bestämt tanken på en beskränkning av mödrahjälsanslaget ur uteslutande statsfinansiell synpunkt. Inskränkning av en verksamhet, som kan hava väsentlig betydelse i sammanhang med vår befolkningsfråga, i syfte att för de närmaste åren minska statens utgifter måste, hävdar styrelsen, anses som dålig ekonomi.

Jag delar helt denna socialstyrelsens allmänna inställning och vill härtill endast foga, att just i ett läge som det nuvarande en verksamhet av mödrahjälsens natur synes mer än någonsin nyttig, ja nödvändig. I likhet med de omnämnda styrelserna ser jag därför föreliggande fråga om mödrahjälsens organisation och grunderna för verksamheten företrädesvis såsom ett socialvårdsproblem, icke såsom ett problem enbart angående åstadkommande av besparingar med hänsyn till rådande statsfinansiella läge. En sådan inställning hindrar naturligtvis icke, att mödrahjälpen, på sätt nu skett, underkastas en kritisk översyn till utrönande av huruvida verksamheten är behäftad med svagheter och brister, som påfordra ändringar i organisatoriskt eller annat hänseende. Socialstyrelsens nu avslutade undersökning visar, att sådana brister vidlådits och ännu vidlåda verksamheten. Samtidigt som detta konstateras, synes det mig emellertid angeläget fastslå, att de vid undersökningen framkomna bristerna icke äro större än dem, vilka alltid kunna beräknas uppstå, då en delvis helt ny typ av samhällelig stödverksamhet skall närmare utformas och utvecklas efter i stort sett oprövade linjer. Det synes mig som om den framförda kritiken mot mödrahjälsverksamheten icke tagit tillräcklig hänsyn till detta förhållande. Man får sålunda icke glömma, när man exempelvis anmärker på bristande

kontroll från barnvårdsnämndernas sida över mödrahjälpmedlens användning, att denna kontroll under verksamhetens första skede — till vilket de i förevarande hänseende anmärkta bristerna i stort sett torde hänföra sig — var av samma beskaffenhet, som den kontroll, vilken dessa eller andra samhällsorgan pläga utöva vid annan samhällelig hjälpverksamhet. Man fann emellertid rätt snart, att just inom denna hjälpverksamhet, på grund av dess säregna konstruktion och natur, behov förelåg av en kontroll av annan art, och ansträngningarna från de för mödrahjälpverksamhetens utformning närmast ansvariga organen, mödrahjälpnämnderna, inriktade sig därför tidigt på att komma till rätta med kontrollproblemet. Dessa strävanden torde numera även på de flesta håll hava lett till goda resultat, och lösningen har överallt, såsom socialstyrelsen framhåller, inneburit genomförande av ett på en mer eller mindre modifierad naturaunderstödsprincip byggande kontrollsystem. I vad socialstyrelsen i detta sammanhang anfört om naturaformens företräden ur kontroll- och vårdsynpunkt kan jag helt instämma. Jag återkommer senare till de förslag till kontrollens utbyggande och förbättrande, som socialstyrelsen framlagt.

I den förut omförmälda, år 1939 inom socialdepartementet upprättade promemorian har framhållits, att av inhämtade upplysningar syntes framgå, att mödrahjälpförordningen tillämpades ganska olika i olika delar av landet och att en mera enhetlig praxis därför syntes önskvärd. Socialstyrelsens undersökning bekräftar, att särskilt avgränsningen av klientelet och bestämmandet av hjälpens art avsevärt skifta inom de olika mödrahjälpområdena. I förstnämnda hänseende har väl betydelsen av framställda anmärkningar, grundade på de förut kända rent siffermässiga variationerna mellan de olika mödrahjälpområdena, i hög grad reducerats genom den av styrelsen gjorda analysen av orsakerna härtill. Ojämnheterna i hjälpfrekvensen kunna sålunda, som styrelsen påvisar, till icke oväsentlig del återföras på vissa av demografiska förhållanden betingade olikheter i omfattningen av själva hjälpbehovet ävensom på olikheter i befolkningens levnadsbetingelser i skilda landsändar. Också med hänsyn tagen härtill kvarstå dock, därom är jag ense med styrelsen, betydande variationer i hjälpfrekvensen, vilka icke låta sig förklara på annat sätt än att olika principer för beviljande av hjälp måste ha tillämpats.

Även beträffande den av mödrahjälpnämnderna beviljade hjälpens art framträda, enligt verkställda undersökningar, stora skiljaktigheter, vilka till väsentlig del måste bero på mödrahjälpnämndernas olika syn på verksamhetens rätta bedrivande. Denna subjektivt betonade praxis kan dock, som medicinalstyrelsen påpekat, även ha ett objektivt underlag.

Det torde icke kunna råda någon meningsskiljaktighet därom, att det är ett starkt och befogat önskemål, att en av staten ledd och helt bekostad hjälpverksamhet bedrivs efter likartade principer och att särskilt behovsprövningen äger rum efter möjligast enhetliga grunder. Någon fullständig enhetlighet i bedömningen av hjälpbehovet lärer väl dock icke stå att vinna, därest man icke vill släppa kravet på en individuell behovsprövning. Social-

styrelsen avvisar, med stöd bland annat av en enhällig uppfattning bland mödrahjälpnsnämnderna, bestämt varje tanke på ett frångående av den fria behovsprövningen, vilken av nämnderna karaktäriseras som en av mödrahjälpens värdefullaste tillgångar. Jag delar denna uppfattning. Emellertid får man icke blunda för att även den individuella behovsprövningen är behäftad med allvarliga brister och svagheter, framförallt den subjektivitet, vilken den aldrig kan helt gå fri från och som för den utomstående lätt ger prövningen sken av en viss godtycklighet. Det synes mig därför vara en naturlig och riktig utveckling, när, enligt mödrahjälpnsnämndernas egna utsagor i den av socialstyrelsen anordnade enquêten, inom de olika mödrahjälpssområdena i allmänhet utbildat sig en mer eller mindre fast praxis, ur vilken på de flesta håll utkristalliserat sig vissa normer för prövningen. Tidpunkten torde nu också vara kommen för ett försök att med ledning av vunna erfarenheter och den på olika håll utbildade praxis centralt uppdraga vissa allmängiltiga riktlinjer för behovsprövningen i syfte att främja en i och för sig önskvärd enhetlighet vid verksamhetens bedrivande. Jag förutsätter därvid, med instämmande i vad medicinalstyrelsen därom anfört, att en dylik mera enhetlig tillämpning, åstadkommen genom råd och anvisningar från en central myndighet, icke kommer att medföra en konstlad likformighet, som gör våld på de skiftande förhållandena i stad och på land och i olika landsändar.

I sin skrivelse av den 1 april 1940 har socialstyrelsen även berört vad den kallar en grundväsentlig brist i den nuvarande organisationen av mödrahjälp. En individuell behovsprövning vore, enligt styrelsens bestämda uppfattning, icke lämplig i en hjälppform, där prövningen handhades av en central nämnd, som måste grunda sina beslut på uppgifter från kommunala organ, i synnerhet om primärkommunerna ej alls skulle bära något ekonomiskt ansvar för hjälpen. Styrelsen fann det emellertid knappast möjligt att råda bot på denna grundväsentliga brist, innan socialvårdskommittén fått överväga frågan och inpassa mödrahjälp i det blivande socialvårdssystemet, och förklarade sig i vart fall icke vara för det närvarande beredd att förorda en delaktighet från kommunernas sida i den ekonomiska bördan av mödrahjälp.

Uppmärksamheten har från början varit inriktad på att genom olika åtgärder från i främsta rummet mödrahjälpnsnämnderna sida — kraftig upplysnings- och instruktionsverksamhet med råd och anvisningar till ledning för bland annat barnavårdsnämndernas utredningsarbete och uppgörande av förslag till hjälp, ävensom i görligaste mån kontroll över lämnade uppgifter — motverka de skadliga verkningarna av nyss berörda förhållande. I samma riktning gå flera av de partiella reformförslag, som nu framlagts och som i det följande skola upptagas till granskning. Längre synes man knappast kunna komma utan ett sönderbrytande av hela den nuvarande organisationen. Ett sådant sönderbrytande kan jag icke förorda. I likhet med socialstyrelsen anser jag det därför icke lämpligt att nu upptaga organisationsfrågan till en mera ingående granskning. Den i sammanhang härmed stående frågan om fördelningen av kostnaderna för mödrahjälp mellan staten och kommunerna kan icke gärna lösas annat än i samband med en genomgående revision av fördelningen mellan

staten och kommunerna av socialvårdskostnaderna i allmänhet. Om någon mera väsentlig del av kostnaderna för lämnad mödrahjälp nu skulle påläggas kommunerna, skulle detta, framhåller bland andra socialvårdskommittén, komma att innebära en icke oväsentligt ökad belastning för de ekonomiskt svagare kommunerna — eller, vill jag tillägga, en väsentlig försämring av den nu utgående hjälpen. Det bör ej heller förbises, att, såsom styrelsen för svenska stadsförbundet erinrar, kommunerna redan nu bära en betydande kostnadsandel genom sina kostnader för barnavårdsnämndernas bestyr med mödrahjälpen. Genom vad i det följande föreslås till befordrande av bättre utredningar och starkare kontroll i mödrahjälsärenden komma dessa kostnader ytterligare att på många håll ökas.

Med den uppfattning, åt vilken jag här givit uttryck, kan jag icke, såsom en ledamot av socialstyrelsen yrkat, föreslå, att mödrahjälpens organisationsproblem göres till föremål för särskild utredning. Det torde få behandlas i sitt sammanhang med frågan om hela socialvårdens organisation.

Organisationen.

Behovet av tillsynsmyndighet.

Från skilda håll har framhållits, att mödrahjälsverksamheten borde vara underställd en central ledning, som hade att utöva erforderlig tillsyn och som ägde befogenhet att giva bindande direktiv. Med anledning härav må emellertid erinras därom, att en viss tillsyn över mödrahjälsverksamhet för närvarande utövas av socialstyrelsen. Denna styrelse har varit besvärsmyndighet i mödrahjälsärenden, den har, på sätt mödrahjälsnämnden i Örebro län påpekat, tagit vissa goda initiativ på förevarande område och den har i avsevärd utsträckning utövat rådgivande verksamhet. I sådant hänseende må erinras bland annat därom, att socialstyrelsen föranstaltat om den konferens, som i oktober 1938 hölls i Stockholm mellan representanter för mödrahjälsnämnderna i riket, och utarbetat sammanfattning av den vid konferensen förda diskussionen samt att styrelsen genom cirkulär till mödrahjälsnämnderna gjort dem uppmärksamma på vissa förhållanden med avseende å fattigvård och mödrahjälp.

Med hänsyn till hittills gjorda erfarenheter på mödrahjälsverksamhetens område synes det lämpligt, att uttryckliga föreskrifter om en central ledning intagas i mödrahjälsförordningen. Däri synes sålunda böra föreskrivas, att socialstyrelsen har att utöva tillsyn över tillämpningen av förordningen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter samt att styrelsen i sådant avseende äger att till ledning för vederbörande mödrahjäls- och barnavårdsnämnder meddela nödiga råd och anvisningar. Då det synes kunna förväntas, att nämnderna skola bemöda sig om att på ett lojalt sätt tillämpa de direktiv av allmän eller speciell natur, vilka må givas av tillsynsmyndigheten — detta så mycket hellre som från nämndernas egen sida starka önskemål kommit till uttryck därom, att de måtte få ej endast råd och anvisningar utan även verkliga direktiv, varigenom den osäkerhets känsla, som på sina håll vidlåtit arbetet, skulle kunna försvinna — finner jag, i likhet med socialstyrelsen

själv, icke nödigt och för övrigt ej heller lämpligt att utrusta styrelsen med några särskilda befogenheter till framtvingande av respekt för givna direktiv.

Att i mödrahjälpsförordningen föreskriva skyldighet för socialstyrelsen att rörande vissa spörsmål samråda med medicinalstyrelsen synes icke erforderligt. Sådant samråd torde ändock komma att äga rum.

En inskränkning i den nuvarande besvärsrätten i mödrahjälpsärenden föreslås i detta sammanhang av socialstyrelsen. Jag delar styrelsens uppfattning, att det med hänsyn till arten av den ifrågavarande verksamheten torde vara fullt tillräckligt, att det finnes rätt för den hjälpsökande att anföra besvär över mödrahjälpsnämnds beslut hos socialstyrelsen. Jag föreslår i enlighet härmed den ändring i nuvarande förordning om mödrahjälp, att klagan över socialstyrelsens beslut i ärende enligt mödrahjälpsförordningen, vilket genom besvär inkommit till styrelsen, icke skall få föras.

Ehuru en i viss mån ökad arbetsbörda lägges på socialstyrelsen därigenom, att styrelsen göres till tillsynsmyndighet för mödrahjälpsverksamheten, finner jag denna ökning dock icke vara av den storleksordning att den för närvarande kan anses böra, på sätt styrelsen föreslagit, föranleda förstärkning av styrelsens arbetskrafter.

Mödrahjälpsnämnderna.

Av skäl som förut angivits är jag, i likhet med socialstyrelsen, icke för närvarande beredd att förorda någon mera genomgripande ändring av mödrahjälpsorganisation. Statskontorets förslag om inskränkning av antalet mödrahjälpsnämnder skulle väl, såsom framhållits, medföra någon kostnadsbesparing men även vissa av socialstyrelsen anmärkta olägenheter. Jag finner därför icke tillräckliga skäl att föreslå någon ändring i nu berörda avseende. Vad härefter angår Stockholms stads barnavårdsnämnds framställning rörande mödrahjälpsorganisation särskilt i Stockholm, synes mig mycket tala för att organisationen i städer utom landsting av praktiska skäl på något sätt förenklas. Frågan tarvar emellertid närmare överbäganden ifrån olika synpunkter och lärer icke kunna lösas utan föregående utredning, som lämpligen bör ske i samband med socialvårdskommitténs utredning rörande socialvårdens organisation över huvud.

Med anledning därav att förslag framställt om begränsning av antalet sammanträden med mödrahjälpsnämnderna, vill jag betona vikten av att mödrahjälpsnämnderna kunna hålla sammanträden så ofta, att hjälpen utan för mycken tidsutdräkt kommer den behövande tillhanda. Denna uppfattning har även kommit till uttryck i den gällande instruktionen för mödrahjälpsnämnderna, där det heter, att ansökningar om mödrahjälp skola av mödrahjälpsnämnd behandlas med största möjliga skyndsamhet ävensom att mödrahjälpsnämnd skall sammanträda regelbundet *minst* en gång varje månad (d. v. s. oberoende av ärendenas antal). Det inskärpes än ytterligare i samma instruktion, att sammanträde bör hållas jämväl utom sammanträdesordningen, där göromålens omfattning eller beskaffenhet därtill föranleder. Någon ändring i denna stadgade praxis kan jag icke förorda. — Till det av

länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län berörda spörsmålet om ett tidigare ingivande av ansökningar i mödrahjälpärenden återkommer jag i det följande.

Socialstyrelsen har i sin skrivelse även upptagit frågan om nedsättning av nu utgående ersättningar till ordförande och ledamöter i mödrahjälpnämnd och för sin del funnit »någon nedsättning» skälig. Statskontoret och riksräkenskapsverket biträda denna uppfattning.

Från ett par håll har ifrågasatts, att arvodet skulle bestämmas, i likhet med sekreterarnas, i förhållande till antalet behandlade ärenden. Detta skulle, framhåller exempelvis mödrahjälpnämnden i Örebro län, medföra ett snabbare avgörande av inkomna ansökningar, då man icke såsom nu hade att taga hänsyn till den kostnad, som ett särskilt sammanträde droge. Resonemanget håller väl endast helt streck under förutsättning, att nämndens ledamöter och sekreterare äro bosatta på sammanträdesorten, vilket ingalunda alltid är fallet, men synes mig likväl beaktansvärt. Berörda nämnd har även framlagt förslag till arvodesberäkning efter den förordade linjen. Med hänsyn till att förhållandena i flera avseenden gestalta sig olika inom olika mödrahjälpsområden, är det icke möjligt att på grundval av detta förslag fastställa några enhetliga bestämmelser, gällande för samtliga mödrahjälpnämnder. Frågan synes mig emellertid förtjänt av ytterligare övervägande av den blivande tillsynsmyndigheten, som även torde böra inhämta mödrahjälpnämndernas uppfattning i saken.

För innevarande budgetår synes själva den nuvarande grunden för arvodesberäkningen i vart fall få bibehållas. I likhet med såväl socialstyrelsen som statskontoret och riksräkenskapsverket anser jag likväl någon nedsättning i nu utgående ersättningar skälig. Jag har därför för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t, att dagarvudet i enlighet med vad riksräkenskapsverket förordat fastställas till 25 kronor för ordförande och 15 kronor för ledamot. Vid resa synes ersättning böra utgå enligt rese- och traktamentsklass II D i gällande allmänna resereglemente. Vad angår ersättningen till sekreterare i mödrahjälpnämnd har statskontoret framfört yrkande om begränsning även härav. Socialstyrelsen har, med instämmande av riksräkenskapsverket, icke ansett sig kunna föreslå någon sådan nedsättning. Härvid hava emellertid ämbetsverken utgått från att sekreterarnas arbetsbörda komme att icke oväsentligt ökas, om, såsom socialstyrelsen föreslagit, åt mödrahjälpnämnd överlämnades arbetet med den sakliga granskningen av barnavårdsnämndernas redovisningar. Då jag icke upptagit detta förslag, synes frågan om sekreterararvodenas skäliga storlek böra upptagas till förnyad prövning av tillsynsmyndigheten.

För att bereda möjlighet till personlig kontakt mellan mödrahjälpnämnd och barnavårdsnämnd för instruktion och upplysning har socialstyrelsen förordat, att ett anslag, förslagsvis å 8,000 kronor, måtte ställas till styrelsens förfogande att för sagda ändamål av styrelsen fördelas mellan mödrahjälpnämnderna. Förslaget, som av kostnadsskäl avstyrkts av statskontoret, har däremot tillstyrkts av bland andra svenska fattigvårds- och barnavårdsför-

bundet. Ehuru jag finner, att det skulle vara av viss betydelse, att möjlighet funnes till ett personligt samarbete mellan mödrahjälpsnämnd och barnavårdsnämnderna, har jag i nuvarande läge icke ansett mig böra förorda anslag för ändamålet.

Barnavårdsnämnderna.

Vad socialstyrelsen, med instämmande av bland andra svenska landskommunernas förbund, yttrar om barnavårdsnämndernas ställning i organisationen och behovet av en förstärkning av dessas kompetens synes i hög grad beaktansvärt. Spörsmålet kan förutsättas bliva föremål för ingående överväganden inom socialvårdskommittén, som även torde komma att ägna den av svenska landskommunernas förbund berörda, för socialvårdens framtida organisation grundläggande frågan om kommunindelningen synnerlig uppmärksamhet.

I syfte att göra barnavårdsnämnderna bättre skickade att fullgöra de ansvarsfulla och ömtåliga uppgifter, som anförtrots dem i samband med mödrahjälpen, har socialstyrelsen bland annat framlagt förslag, som avse att lägga dessa uppgifter i en därtill lämpad och kvalificerad kvinnas hand. I varje barnavårdsnämnd skulle för mödrahjälpsärenden finnas en särskild föredragande, vilken skulle vara kvinna. I mera vidsträckta kommuner skulle dock mer än en föredragande kunna utses. För barnavårdsnämnd i kommun med mindre än 2,000 invånare skulle länsstyrelsen äga förordna föredragande gemensam med annan barnavårdsnämnd.

Förslagen hava på alla håll väckt intresse. Ej minst har förslaget om särskild föredragande i mödrahjälpsärenden väckt nästan allmän anklang och torde böra lagfästas. Mot dess närmare utformning i socialstyrelsens förslag har dock befogad kritik framkommit. Allmänt vitsordas väl, att uppgiften som föredragande — i den mening, varom här är fråga — får anses ligga särskilt väl till för kvinnor och att den därför som regel bör anförtros någon för uppdraget lämplig kvinna. Ett obligatoriskt lagstadgande härom har emellertid på skäl, som jag finner övertygande, avstyrkts av flertalet hörda myndigheter. Att mer än en föredragande inom en barnavårdsnämnd bör kunna utses ej endast då kommunens vidsträckthet utan även då andra förhållanden (t. ex. stort invånarantal) så påfordra, synes uppenbart.

Mot förslaget om en för flera mindre kommuner gemensam föredragande, utsedd av länsstyrelse, ha framförts invändningar från skilda håll. För en föredragande, som även skulle bistå mödrarna med råd och dåd (t. ex. vid anskaffning av kläder m. m.) vore det viktigare, har det sålunda anmärkts, att besitta ingående lokal- och personkännedom samt vara lätt tillgänglig än att hava förvärvat speciell rutin i handläggningen av hithörande ärenden. Både hjälp och övervakning bleve avsevärt försvårade med ökade avstånd och dyrbara resor. För de ej sällan till invånarantalet obetydliga men till omfånget stora kommunerna i Norrland lämpade sig ej den föreslagna ordningen. Osannolikt vore ej heller att, såsom även påpekats, de kommunerna påtvingade föredragandena kunde komma att i sitt arbete röna ovilja eller i allt fall

sakna erforderligt stöd för sitt arbete inom kommunerna. Tanken på att den för flera barnavårdsnämnder gemensamme föredraganden skulle kunna fungera som barnavårdsman för hela området har mötts av den anmärkningen, att flertalet barnavårdsmän för närvarande vore män, att det icke utan vidare vore givet, att kvinnor för denna samhällsuppgift vore att föredraga framför lämpliga män samt att det särskilt på landsbygden visat sig svårt och mångenstädes rent av omöjligt att förmå kvinnor att åtaga sig barnavårdsmanuppdrag.

Jag delar socialstyrelsens uppfattning om behovet av en förstärkning av barnavårdsnämndernas kompetens, vilken fråga naturligen är av särskild vikt i många av de smärre kommunerna. Jag är emellertid synnerligen tveksam om några åtgärder i denna riktning tvångsvis böra genomföras annat än i ett större sammanhang. Med hänsyn även till vad som från flera håll anförts mot det nu föreliggande förslaget på denna punkt och som synes mig kräva beaktande, torde annan författningsändring icke böra genomföras än att föreskrift införes i tillämpningskungörelsen, att för mödrahjälsärenden skall av barnavårdsnämnd utses en eller, där omständigheterna därtill föranleda, flera föredragande med de befogenheter, som av socialstyrelsen angivits. Till föredragande bör utses för uppdraget lämplig och intresserad person, vilken företrädesvis bör vara kvinna.

På grund av ett påpekande av mödrahjälsnämnden i Malmö vill jag framhålla, att det givetvis icke möter något hinder att till föredragande i mödrahjälsärenden utse lämplig person utanför barnavårdsnämnden, t. ex. hos densamma eller kommunen i övrigt anställd tjänsteman. I allmänhet torde den föreslagna ordningen, innebärande att föredraganden även bör företaga erforderliga utredningar och biträda vid verkställighet och kontroll, vara lämplig och ändamålsenlig; föreskriften härom synes emellertid icke behöva ha en absolut karaktär utan bör kunna möjliggöra modifikationer i olika riktningar.

Från flera håll — bland annat socialvårdskommittén — har starkt understrukits vikten av goda utredningar ävensom att föredraganden vid utredning av ärendena besöker sökandenas hem. För att besök i hemmen icke skulle eftersättas, borde, framhålles det, nödvändiga resekostnader bestridas av vederbörande kommun. Någon garanti för att medel till detta ändamål stå till förfogande finnes icke för närvarande. Då jag delar den uttalade uppfattningen om betydelsen att för erhållande av tillförlitliga utredningar besök i stor utsträckning göres i sökandes hem ävensom att gottgörelse för erforderliga resor bör lämnas av kommunen, synes en föreskrift i sistnämnda avseende böra införes i tillämpningskungörelsen.

I annat sammanhang har jag förutsatt visst samråd mellan medicinalstyrelsen och tillsynsmyndigheten i mödrahjälsfrågor av mera utpräglat sjukvårdande eller hälsovårdande karaktär. Det synes lämpligt, att ett intimare samarbete äger rum mellan organen för mödrahjälsverksamheten och organen för särskilt den förebyggande mödra- och barnavården samt att den föredragande i mödrahjälsärenden upprätthåller en nära kontakt med läkare och sköterska på mödra- och barnavårdscentraler, respektive -stationer, där sådana finnas.

Något hinder föreligger givetvis icke för mödrahjälpsnämnd att i beslutet om beviljad hjälp föreskriva, att moder och barn skola, där så kan ske, stå under tillsyn vid dylik central eller station. Så har redan i stor utsträckning skett och synes mig även i många fall lämpligt. Spörsmålet torde böra göras till föremål för närmare överväganden av tillsyningsmyndigheten i samråd med medicinalstyrelsen i syfte att finna en mera enhetlig reglering.

Att i barnavårdslagen införa stadgande om rätt för ledamot av mödrahjälpsnämnd eller någon dess tjänsteman att närvara i barnavårdsnämnd vid behandling av mödrahjälpsärenden har icke syntts erforderligt.

Kontrollen.

Till vad socialstyrelsen under denna rubrik anført i sin skrivelse kan jag i princip ge min anslutning. Kravet på att de ansenliga medel, som samhället genom denna hjälpform ställer till förfogande för åvägabringande av gynnsammare levnadsbetingelser för väntande och nyförlösta mödrar och därmed även för de nyfödda barnen, verkligen skola komma de avsedda ändamålen till godo och icke uppsugas i den allmänna familjebudgeten bör i görligaste mån upprätthållas. Den kontroll över de beviljade medlens användning, som utifrån en dylik inställning ter sig ofrånkomlig, torde knappast med betryggande resultat kunna utövas annat än på grundval av vad socialstyrelsen betecknar som en mer eller mindre modifierad naturaunderstödsprincip. Icke endast ur kontroll- utan även ur vårdsynpunkt har denna obestridliga fördelar. Samtidigt må emellertid även sägas, att principen icke bör drivas för långt, utan att hänsyn alltid måste tagas till hjälptagarnas rimliga önskningsar. I fråga om exempelvis medel till kostförbättring synes det skäligen meningslöst att upprätthålla kravet på en rigorös kontroll; huvudvikten bör här i stället, såsom från flera håll påpekats, läggas vid en verksam näringsfysiologisk propaganda, varigenom man, under samverkan med bland annat mödra- och barnavårdscentralerna samt -stationerna, söker upplysa mödrarna om angelägenheten av att ej endast mödrahjälpsmedlen utan alla de belopp, som modern över huvudtaget disponerar för hushållskostnader, användas så, att de bliva till största möjliga gagn.

Riksdagens revisorer hava efter sin granskning av mödrahjälpsverksamheten förklarar, att allvarliga brister vidlåde framförallt övervakningen från barnavårdsnämndernas sida av medlens användning ävensom dessa nämnders redovisningar, samt framhållit nödvändigheten, att föreskrifter ofördröjligen utfärdades, vilka reglerade barnavårdsnämndernas skyldigheter i fråga om mödrahjälp. I sin skrivelse har socialstyrelsen vitsordat behovet av en kontroll över barnavårdsnämndernas mödrahjälpsverksamhet och uttalat, att denna kontroll lämpligen kunde knytas till granskning av redovisningarna. Framställning i sådant hänseende hade av styrelsen avlåtits till Kungl. Maj:t redan den 4 oktober 1939. Styrelsen säger sig i berörda skrivelse ha inhämtat, att den granskning av barnavårdsnämndernas redovisningar, som ägde rum i

vederbörande länsstyrelse eller i statskontoret, företoges efter olika principer. Skiljaktigheter vid denna granskning hade särskilt kommit fram i fråga om kravet på specifikation av hjälpens användning och verifikationernas beskaffenhet. Socialstyrelsen, som förklarade sig finna det önskvärt, att granskningen gjordes sådan, att en verklig kontroll över mödrahjälpens användning därigenom erhöles, hemställde, att frågan om fastställande av vissa enhetliga grunder för berörda granskningsskyldighet måtte upptagas till behandling.

I likhet med socialstyrelsen och riksdagens revisorer anser jag en kontroll över barnavårdsnämndernas mödrahjälpsverksamhet erforderlig. Denna kontroll synes lämpligen kunna knytas till granskningen av barnavårdsnämndernas redovisningar. För att granskningen skall kunna bli ur kontrollsynpunkt effektiv måste emellertid, såsom socialstyrelsen påpekar, verifikationerna vara så specificerade, att av desamma framgår, när och till vem hjälpen utbetalats samt att hjälpen använts till av mödrahjälpsnämnden anvisat ändamål. För sådant ändamål synes ett klargörande tillägg böra göras till andra punkten första stycket i 6 § kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till mödrahjälpsförordningen. — I detta sammanhang må ock omnämnas, att det ur kontrollsynpunkt från ett par håll rekommenderats, att i besluten skulle angivas de belopp, som finge användas för varje i beslutet omförmält ändamål, ävensom lämnas uttrycklig föreskrift om vad barnavårdsnämnd beträffande varje slag av bidrag hade att iakttaga för att det skulle komma till riktig användning. Jämväl har framhållits lämpligheten att i besluten om beviljad mödrahjälp erinra om att hjälpen enligt 1 § fjärde stycket mödrahjälpsförordningen ej får avse tid, som infaller senare än sex månader efter nedkomsten. Vad här nu senast berörts angående innehållet av besluten synes förtjänt av närmare övervägande av tillsynsmyndigheten och torde böra regleras genom direktiv av denna.

Riksdagens revisorer hava jämväl uttalat sig för ett sådant klarläggande, att barnavårdsnämnderna — i likhet med andra kommunala myndigheter med likartade uppgifter — uttryckligen gjordes ansvariga för sådana oriktiga och uppenbart olämpliga åtgärder, som innefattade ekonomiska förfoganden utanför ramen av bestämmelserna på området och i strid mot mödrahjälpsnämndens beslut i ärendet. Socialstyrelsen har i detta hänseende föreslagit ett tillägg till 7 § mödrahjälpsförordningen av innehåll, att *kommun* (ej barnavårdsnämnd) skulle vara skyldig att till statsverket återbetala utanordnade medel, som använts i strid mot mödrahjälpsförordningens föreskrifter eller mödrahjälpsnämndens beslut. Mot förslaget att ansvarigheten skulle åvila kommunen i stället för barnavårdsnämnden ha invändningar gjorts framförallt av svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund. Jag har funnit dessa invändningar bärande och anser i likhet med sagda förbund, att den ifrågavarande ansvarigheten bör åvila barnavårdsnämnden, som det för övrigt redan enligt gällande bestämmelser åligger att vaka över att hjälpen kommer till avsedd användning. Bestämmelse härom synes böra intagas i 7 § mödrahjälpsförordningen. Jag förutsätter emellertid, i anslutning till ett uttalande av svenska fattigvårds- och barna-

vårdsförbundet, att bestämmelsen icke skall komma till användning annat än i mera uppenbara fall, då tredska eller försummelse i större omfattning eller av allvarligare beskaffenhet hos barnavårdsnämnd förelegat.

Frågan om åt vilken myndighet eller eventuellt vilka myndigheter skyldigheten att granska barnavårdsnämndernas redovisningar lämpligen bör anförtros har även varit föremål för utredning av socialstyrelsen. Denna fråga är, på sätt styrelsen framhåller, viktig, om man med en sådan granskning åsyftar att erhålla en kontinuerlig kontroll över hela mödrahjälsverksamhetens praktiska bedrivande ute i kommunerna. Emellertid kan jag icke förorda det förslag till kontrollens handhavande, som socialstyrelsen framlagt till genomförande. Beaktansvärda skäl för att mödrahjälsnämnderna och tillsynsmyndigheten böra erhålla möjligheter att kontinuerligt följa verksamheten ute i kommunerna hava otvivelaktigt anförts och böra om möjligt tillgodoses, ehuru icke på det sätt som socialstyrelsen föreslagit.

Vad först den siffermässiga granskningen av barnavårdsnämndernas redovisningar angår, anser jag i likhet med bland andra riksräkenskapsverket riktigast, att samma myndighet, som har att utbetala mödrahjälsmedlen till barnavårdsnämnderna och från dessa mottaga alla återlevereringar av sådana medel, bör ombesörja den siffermässiga granskningen av redovisningarna i fråga. Enär länsstyrelsens hittillsvarande uppgifter beträffande utbetalning och återleverering av mödrahjälsmedel enligt socialstyrelsens förslag skulle kvarstå oförändrade — vilket i frågans nuvarande läge förordas av riksräkenskapsverket — bör länsstyrelsen jämväl verkställa den siffermässiga granskningen av barnavårdsnämndernas redovisningar.

Vid sådant förhållande finner jag icke tillräckliga skäl föreligga att föreslå, att granskningen i sakligt hänseende anförtros åt mödrahjälsnämnderna. En uppdelning av granskningsskyldigheten på av socialstyrelsen föreslaget sätt synes, såsom anmärkes av bland andra statskontoret, olämplig med hänsyn till den bristande enhetlighet, som skulle bli en följd av en dylik uppdelning. Att fullständigt skilja den materiella prövningen rörande hjälpens användning från den siffermässiga kontrollen torde knappast låta sig göra och måste i vart fall medföra åtskilligt dubbelarbete. Det torde även, såsom från flera håll påpekats, komma att innebära vissa praktiska olägenheter. Någon svårighet för länsstyrelse att avgöra, om mödrahjälsmedlen använts i enlighet med mödrahjälsnämndens beslut, synes icke annat än undantagsvis behöva föreligga, därest i beslutet angivas de belopp, som få användas för varje i beslutet omförmält ändamål, ävensom noggranna föreskrifter lämnas angående sättet för hjälpens utbetalande. I tveksamma fall — och givetvis även i övrigt i den utsträckning så kan befinnas erforderligt eller lämpligt — bör samråd äga rum med vederbörande mödrahjälsnämnd samt, beträffande frågor av mera principiell natur, med tillsynsmyndigheten. Länsstyrelse bör ock på lämpligt sätt hålla mödrahjälsnämnd underkunnig om resultatet av sin granskning och de observationer av intresse för verksamhetens fortsatta bedrivande och utformning, som därvid kunnat göras. Mödrahjälsnämnd bör också äga rätt att hos länsstyrelsen taga del av barnavårdsnämndernas redovisningar.

Med denna lösning av det här föreliggande organisationsproblemet bortfaller spørgsmålet om eventuellt bemyndigande för tillsynsmyndigheten att ålägga barnavårdsnämnd återbetalningsskyldighet för felaktigt utgiven mödrahjälp. Det bör liksom hittills ankomma på länsstyrelse att vidtaga de åtgärder, vartill dess granskning eller i övrigt för densamma kända förhållanden kunna för-
anleda. Över länsstyrelsens beslut angående återleverering av mödrahjälp-
medel böra barnavårdsnämnderna äga rätt att föra talan hos Kungl. Maj:t. Föreskrift härom har upptagits i 7 §. Då enligt hittills gällande bestämmelser — 8 § tillämpningskungörelsen — statskontoret såvitt angår Stockholm utövar länsstyrelsens funktioner, har syntts erforderligt att även i förordningen införa en uttrycklig föreskrift härom.

Med hänsyn till den kontroll av barnavårdsnämndernas mödrahjälpverksamhet, som enligt det föregående skall utföras av länsstyrelserna och, för Stockholms vidkommande, av statskontoret, synes, såsom riksräkenskapsverket påpekat, någon ytterligare granskning av barnavårdsnämndernas redovisningar över denna verksamhet från statlig myndighets sida knappast vara av behovet påkallad.

För att tillmötesgå önskemålet från socialstyrelsens sida om att tillsynsmyndigheten skall kunna kontinuerligt följa verksamheten och bilda sig en uppfattning om såväl mödrahjälpnämndernas som barnavårdsnämndernas sätt att handha sina uppgifter kunde exempelvis efter inom länsstyrelserna slutförd prövning redovisningarna jämte protokollsutdrag rörande besluten om mödrahjälp på rekvisition översändas till socialstyrelsen för sådan eftergranskning, som i särskilda fall kunde anses påkallad. I övrigt torde tillsynsmyndigheten få möjlighet att följa verksamheten genom infordrande av statistiska och andra uppgifter i olika avseenden samt besök hos mödrahjälpnämnderna och även, genom inspektören för fattigvård och barnavård eller dennes assistent samt genom konsulenterna, hos barnavårdsnämnderna.

Socialstyrelsens önskemål om medverkan vid kontroll å och inspektion av barnavårdsnämndernas befattning med mödrahjälp av statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter synes mig böra tillmötesgås. Erforderlig författningsbestämmelse härom torde böra införas i 10 §. I närvarande statsfinansiella läge anser jag mig icke kunna förorda någon höjning av anslaget till skrivhjälp och telefon för konsulenterna.

Med anledning av ett påpekande av barnavårdsnämnden i Stockholm, att den nu stadgade tiden för ingivande av barnavårdsnämndernas redovisningar — före den 1 mars och den 1 september — vore alldeles för kort särskilt för de större kommunernas barnavårdsnämnder, synes sådan ändring av 6 § kungörelsen med tillämplighetsföreskrifter böra vidtagas, att tiden för redovisningens avlämnande framflyttas till den 1 april, respektive den 1 oktober.

Verksamheten i övrigt.

Prövningen av det ekonomiska behovet m. m.

Av vad jag redan i det föregående yttrat om mödrahjälpens betydelse ej minst i nuvarande läge framgår, att jag icke, såsom statskontoret i yttrande

över riksdagens revisorers berättelse yrkat, är villig att av statsfinansiella skäl föreslå någon generell skärpning av regeln för behovsprövningen. Förslag härom har bestämt avstyrkts av bland andra socialstyrelsen, som förklarat, att exempelvis en övergång från uttrycket »uppenbart behov» till »trängande behov» kunde befaras få verkningar på mödrahjälpnsämndernas prövning, som skulle kunna motverka mödrahjälps syfte. Där behovsprövningen till äventyrs verkställdes efter alltför generösa principer och följaktligen en skärpning vore på sin plats, syntes denna kunna genomföras genom direktivgivning från den blivande tillsynsmyndighetens sida.

Socialstyrelsens förslag, att mödrahjälpen borde begränsas till i huvudsak mödrar, som tidigare hade ett eller flera barn, har tillstyrkts av statskontoret men avstyrkts av medicinalstyrelsen, svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet samt flertalet mödrahjälpnsämnder. Jag kan icke finna det motiverat att på förhand utestänga de gitta förstföderskorna från att få sitt hjälpbehov prövat efter samma regler, som gälla barnaföderskorna över huvud. Befinnas de vara i uppenbart behov av hjälp, kan det icke vara rimligt att förvägra dem sådan. En annan sak är, att vid behovsprövningen särskild hänsyn, som väl ock redan sker, bör tagas till förekomsten av tidigare födda barn.

I likhet med vad socialstyrelsen under rubriken »annan begränsning av klientelet» anfört finner jag det varken erforderligt eller lämpligt att i förordningen intaga särskilda stadganden rörande behandlingen av ansökningar från mödrar, som kunna betecknas såsom asociala. Jämväl i sådana fall synas mödrahjälpnsämnderna böra företaga fri prövning av föreliggande omständigheter.

Vad socialstyrelsen anfört under rubrikerna »mödrahjälp och fattigvård», »mödrahjälp till kostförbättring» samt »hemhjälp och inackordering» föranleder icke i detta sammanhang något särskilt yttrande från min sida.

Beträffande mödrahjälp till tandvård delar jag socialstyrelsens uppfattning, att denna hjälp fyllt ett stort och mycket viktigt socialhygieniskt behov samt otvivelaktigt varit till gagn för folkhälsan. Det synes emellertid lämpligt, att socialstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen med det snaraste upptar spørsmålet om en reglering av hjälpbeviljandet på detta område.

*Utsträckning av den i 1 § fjärde stycket
mödrahjälpförordningen angivna tiden.*

På av socialstyrelsen anförda skäl är jag icke villig att förorda någon generell utsträckning av den tidrymd, inom vilken mödrahjälpen enligt gällande förordning har att fylla sin uppgift. Däremot synes det riktigt att öppna en möjlighet att dispensvägen rätta till uppenbara obilligheter. Denna dispensrätt, som lämpligen bör utövas av socialstyrelsen, synes böra avse huvudsakligen sådana av styrelsen åsyftade fall, då behövande mödrar på grund av omständigheter, varöver de icke själva kunnat råda, ej varit i tillfälle att inom föreskriven tid utnyttja för tandvård beviljad mödrahjälp. Då jag i likhet med socialstyrelsen anser det olämpligt att på ett alltför markant sätt

i författningen framhäva någon speciell hjälpform — som dessutom i mån av folkvandvårdens genomförande kan komma att ställas på avskrivning — torde dispensmöjligheten böra konstrueras i överensstämmelse med vad socialstyrelsen härom föreslagit.

Beträffande redan inträffade fall, å vilka en dispensbestämmelse av nyss angivet innehåll kan tänkas hava varit tillämplig, därest dylik dispensmöjlighet funnits inskriven i gällande förordning, synes åt Kungl. Maj:t böra inrymmas befogenhet att utgiva ersättning av statsmedel. Därest riksdagen icke uttalar sig däremot, torde sådan ersättning få utgå från det förutnämnda anslaget till mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m.

Mödrahjälp i form av lån.

I propositionen till 1937 års riksdag med förslag till förordning om moderskapspenning m. m. förklarade jag mig intet ha att erinra gentemot förslaget, att mödrahjälp skulle kunna lämnas även i form av lån, utan ansåg fastmera en dylik hjälpform erbjuda åtskilliga fördelar. Såsom en av dessa angavs möjligheten att vid prövning av de ogifta kvinnornas behov av hjälp, där förhållandena nödvändiggjorde, att hjälp beviljades utan hänsynstagande till barnafaderns ekonomiska förhållanden, utnyttja låneformen vid hjälpens beviljande. Mödrahjälpnämnderna kunde därvid föreskriva, påpekades det i propositionen, att hjälpen eller viss del därav, motsvarande faderns beräknade bidrag, skulle utgå såsom lån. Visade det sig sedan, att fadern ej kunde utgiva beräknat bidrag, borde lånet eller motsvarande del därav efterskänkas. Erfarenheten synes ha givit vid handen, att hela låneformen inom denna hjälpverksamhet är behäftad med svagheter, som göra den mindre användbar. Möjligheterna för en vare sig gift eller ogift kvinna i små omständigheter att kunna återbetala dessa lån utan att på nytt komma i svårigheter torde i allmänhet icke vara stora. Låneformen synes därför i huvudsak böra reserveras för kvinnor i mera tillfälliga trångmål i samband med havandeskap eller barns-börd men normalt i sådana omständigheter, att de skäligen böra kunna på kortare tid återbetala hjälpen. Däremot bör givetvis alltfört vid beviljande av mödrahjälp hänsyn tagas till de underhållsbidrag, som med sannolikhet kunna påräknas för såväl moder som barn från barnafadern.

Om jag sålunda icke är böjd att förorda några åtgärder endast på den grund, att de kunde förutsättas stimulera till en ökad användning av låneformen, finner jag likväl skäl tala för en författningsändring, som underlättar handläggningen av hithörande ärenden. Enklast vore givetvis, såsom socialstyrelsen föreslår, att delegera rätten att efterskänka lånen på mödrahjälpnämnderna. Häremot talar å andra sidan kravet på central kontroll över en dylik verksamhet, som eljest lätt kunde utveckla sig efter olika principer och föra med sig en olika behandling av låntagare i olika delar av landet. Jag har därför stannat för att föreslå rätt för socialstyrelsen att på framställning av mödrahjälpnämnd, då skäl därtill äro, medgiva befrielse från ifrågavarande återbetalningsskyldighet.

Mot socialstyrelsens förslag syftande till ökad kontroll å återbetalningen

av beviljade lån hava erinringar icke gjorts. Det av mödrahjälsnämnden i Örebro län föreslagna tillägget, att mödrahjälsnämnd skulle hos länsstyrelse äga påkalla biträde med krav å fullgörande av försummad återbetalning, synes även ändamålsenligt, och torde böra införas i tillämpningskungörelsen. Jag vill emellertid erinra om vad som i propositionen till 1937 års riksdag uttalades i samband med frågan om regressrätt mot den gifta kvinnans make om det föga tilltalande i att staten för att återfå utgiven mödrahjälp skulle anhängiggöra talan vid domstol mot denne. Rättsliga åtgärder synas över huvud icke böra komma i fråga annat än i fall av uppenbar tredska.

*Fråga om hjälp till vid barnsörden av-
liden kvinnas familj.*

Jag finner de av socialstyrelsen anförda skälen för en utvidgning av mödrahjälsverksamheten övertygande. De betänkligheter, som socialstyrelsen anført, torde icke böra stå hindrande i vägen för en ändring av gällande lagstiftning, särskilt som det här rör sig om endast ett ytterst begränsat antal fall av speciell karaktär, varför en lösning av detta spörsmål på intet sätt behöver bli prejudicerande för lösningen av andra, väsentligen olikartade vårdproblem. I enlighet härmed synes sådant tillägg böra göras till mödrahjälsförordningens bestämmelser, att, där kvinna i samband med förlösningen avlidit, hjälp enligt förordningen skall kunna beviljas på ansökan av hennes make. Sådant hjälp torde dock böra få avse allenast behov, som uppstått i samband med förlösningen och icke kunna avhjälpas med moderskapspenningen, ävensom det nyfödda barnets vård under högst sex månader från dess födelse.

Ansökningstider.

Det är ett allvarligt missförhållande om, såsom i vissa yttranden uppgives, mödrahjälpen icke kan rationellt och effektivt utnyttjas, därför att ansökningarna från de hjälpbehövande i stor utsträckning komma mödrahjälsnämnderna för sent till handa. Såsom huvudorsak till detta missförhållande har angivits, att mödrarna alltför sent ingiva sina ansökningar till barnavårdsnämnderna. Om en kvinna till sista stund — sextionde dagen efter barnsörden — uppskjuter att ansöka om mödrahjälp, torde i många fall åtgå ytterligare omkring en månad, innan barnavårdsnämnden hunnit utreda ärendet och sammanträtt för att avgiva förslag däri ävensom expedierat detsamma. Mödrahjälsnämnden skall därefter sammanträda för att besluta i ärendet; beslutet skall därefter, skriftligen avfattat, ofördröjligen i två exemplar översändas till barnavårdsnämndens ordförande, som har att snarast möjligt därefter tillställa sökanden det ena exemplaret. Vid den tidpunkt, då hjälpen i här antagna fall — som icke torde vara alldeles ensamstående — skulle kunna komma den hjälpbehövande till handa, torde minst halva den tid, under vilken mödrahjälp får utgå efter barnsörden, ha förflutit. Men även i mera normala fall, där ansökan hos barnavårdsnämnden göres fjorton dagar eller en månad efter nedkomsten, måste med det gällande förfarandet ej sällan ett par månader — och därtill de för moder och barn

mest kritiska — förflyta, utan att mödrahjälp kan utgå. Anföres besvär över mödrahjälpsnämndens beslut hos socialstyrelsen, vilka besvär pläga kommuniceras med mödrahjälpsnämnderna och stundom även barnavårdsnämnderna, kan det inträffa, att hela understödsperioden gått till ända, och det är ingalunda ovanligt, enligt vad som upplyses, att endast en kortare del, en à två månader, återstår av sagda period.

Då mödrahjälpärendena, enligt vad jag inhämtat, som regel torde få den möjligast skyndsamma behandling inom mödrahjälpsnämnderna, synas orsakerna till det påtalade och förut närmare belysta missförhållandet vara att söka på annat håll. Ehuru fall förekommit, då barnavårdsnämnd onekligen utan giltigt skäl fördröjt handläggningen av hithörande ärenden — varje onödigt dröjsmål kan på sätt och vis sägas innebära en rättsförlust för den sökande — torde barnavårdsnämnderna i allmänhet, och detta gäller givetvis främst de med administrativ personal utrustade, ha gjort allt som rimligen kan begäras för att påskynda ärendenas handläggning. Man kan förvänta, att mödrahjälpsnämnderna hava sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande och energiskt påtala förefintliga brister i anmärkta hänseende.

Emellertid är det uppenbart, att det även med en möjligast snabb handläggning i alla instanser kommer att förflyta en jämförelsevis lång tid, innan ansökningsärendet hinner att slutbehandlas och verkställighet kan ske, vilket, enligt vad redan sagts, måste innebära en allvarlig olägenhet i de fall, då ansökningen ingives på ett sent stadium och över huvud efter barnsörden. Vill man komma till rätta med detta missförhållande synes det därför nödvändigt att vidtaga åtgärder för att få in ansökningarna till barnavårdsnämnderna på ett tidigare stadium. Enligt nu gällande ordning kan ansökan ingivas i princip när som helst under havandeskapet och efter barnsörden till och med sextionde dagen därefter. Med upplysningsverksamhet rörande önskvärldheten av att ansökningarna ingivas före barnsörden torde en förbättring av förhållandena kunna vara att påräkna. Skäl synas mig emellertid föreligga att inskräpa denna önskvärldhet genom att i mödrahjälpsförordningen föreskriva, att mödrahjälp skall, där så kan ske, sökas i god tid före den väntade barnsörden.»

Beträffande *moderskapspenningen* anför departementschefen följande.

»I likhet med socialstyrelsen är jag icke beredd att förorda någon sådan ändring, som skulle rubba själva grunderna för det nuvarande hjälpsystemet vid havandeskap och barnsörd. Skäligheten av att det allmänna, såsom redan moderskapsunderstödssakkunniga på sin tid anförde, bispringer dem, som ej blott med stora personliga besvärligheter och risker utan även med ekonomiska uppoffringar sörja för samhällets bestånd, har av statsmakterna i flera sammanhang oförbehållsamt erkänts, och det föreligger i detta nu icke mindre anledning för samhället att bereda ekonomiskt stöd till bestriidande av de med barnsörd förenade kostnaderna. Huruvida den nuvarande uppdelningen på olika hjälpformer av de behov, som uppkomma i samband

med havandeskap och barnsbörd, är fullt rationell och ändamålsenlig har dragits i tvivelsmål av åtskilliga av de hörda myndigheterna och lärar få bliva föremål för närmare överväganden vid socialvårdskommitténs utredningsarbete. Om jag sålunda i detta sammanhang ansett mig böra avvisa tanken på en indragning av moderskapspenningen, har jag likväl ansett mig böra undersöka, om icke vissa ändringar inom det nuvarande hjälpsystemets ram skulle kunna genomföras i syfte att vinna ökad effektivitet åt hjälpformen.

Vad då först angår frågan om erhållande av en bättre kontroll över moderskapspenningens användning, finner jag behovet av åtgärder i detta syfte styrkt av de uttalanden, som gjorts av de på hithörande område verksamma samhällseliga hjälporganen, främst mödrahjälpnämnder och barnavårdsnämnder, och som även vitsordats av socialstyrelsen. Socialstyrelsen har tagit särskilt sikte på det förhållandet, att moderskapspenningen av de mödrar, som sökt mödrahjälp, i stor utsträckning synes hava förbrukats för att tillgodose andra behov än sådana, för vilka den avsetts, varför dessa behov, om de ej skolat lämnas ohjälpta, måste täckas av mödrahjälp. Med utgångspunkt häriifrån har styrelsen föreslagit, att sökande av moderskapspenning skulle avfordras en förklaring, huruvida hon ansåge sig i behov av ytterligare hjälp och på grund härav hade för avsikt att ansöka om mödrahjälp, i vilket fall moderskapspenningens belopp skulle tillställas barnavårdsnämnden i sökandens vistelsekommun för att av denna under betryggande kontroll lämnas sökanden. Mot detta förslag hava övertygande skäl av principiell och praktisk art anförts, varför jag anser mig förhindrad att tillstyrka detsamma. Framförallt ur likställighetssynpunkt måste det, på sätt pensionsstyrelsen anmärker, framstå som önskvärt, att den ifrågasatta skärpningen träffar *all* utbetald moderskapspenning. Ur denna men även ur andra synpunkter synes mig den av pensionsstyrelsen föreslagna lösningen avgjort vara att föredraga. Därigenom att tidpunkten för erhållande av förskott på moderskapspenningen förskjutes emot tiden för nedkomsten skulle, såsom pensionsstyrelsen utvecklar, risken för en mindre ändamålsenlig användning till väsentlig del bortfalla. Åtgärden kan nämligen otvivelaktigt antagas medföra, dels att förskott komme att begäras i ett betydligt mindre antal fall än för närvarande, varvid moderskapspenningens hela belopp komme att utbetalas först efter nedkomsten, och dels att, då förskott erhöles, en större del av detsamma komme att användas för behov i direkt samband med nedkomsten än nu vore fallet. Någon fullständig garanti mot missbruk av moderskapspenningen erbjuder väl icke heller detta förslag, men det innebär en påtaglig förbättring, som vinnes utan att några nämnvärda olägenheter av organisatorisk eller annan art uppstå. Med hänsyn till att möjlighet bör förefinnas för kvinnan att erhålla förskottsmedel till täckande av de viktigaste behoven omedelbart före nedkomsten, såsom resor, hemhjälp och personlig utrustning, synes det väl avvägt att på sätt pensionsstyrelsen föreslagit fastställa tidpunkten för erhållande av förskott till månaden före nedkomsten. — Vid bifall till detta förslag torde även motsvarande bestämmelse

rörande moderskapshjälpen böra ändras. Denna bestämmelse finnes upptagen i 32 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor.

Det synes mig emellertid som man icke borde stanna vid denna reform utan kunde gå ett steg vidare i riktning mot en ytterligare förbättrad ordning på detta område. Det har allmänt vitsordats, att det framförallt vore beträffande förskottet å moderskapspenningen, som risken för en oriktig användning föreläge. Då möjlighet, efter vad förut sagts, bör förefinnas för kvinnan att erhålla förskottsmedel till täckande av de viktigaste behoven omedelbart före nedkomsten, måste den från ett par håll framkastade tanken att helt enkelt indraga rätten att erhålla förskott avvisas. Däremot synes det icke kunna möta betänkligheter att föreskriva, att förskott å moderskapspenning alltid skall utbetalas till barnavårdsnämnden i den kommun, där kvinnan vistas; nämnden skulle därefter hava att tillstålla kvinnan förskottet. Nämnden kunde därvid övervaka, att det förskottade beloppet användes för de ändamål, som angivits i ansökningen om förskott och för vilkas tillgodoseende förskottet beviljats. I överensstämmelse med pensionsstyrelsens mening föreslås icke nu motsvarande kontrollföreskrifter beträffande moderskapshjälpen. Lämpligt torde även vara att, i enlighet med av mödrahjälp-nämnden i Stockholm framställt förslag, varje moder, som beviljas moderskapspenning, erhåller ett tryckt meddelande med anvisning på de ändamål, för vilka moderskapspenningen är avsedd, och upplysning om att mödrahjälp ej kan påräknas för dessa ändamål utom i sådana fall, då moderskapspenningen ej varit tillräcklig för tillgodoseende av desamma.

Socialstyrelsen har jämväl i sin skrivelse upptagit frågan om en avgränsning av moderskapspenningens klientel med särskild hänsyn till vissa notoriskt asociala, sinnesslöa m. fl. Styrelsen har icke velat föreslå sådan ändring i förordningen, att åsyftade kategorier kvinnor skulle uteslutas från rätten till moderskapspenning, utan nöjt sig med att förordna en tillämpningsföreskrift av innehåll, att utbetalning av moderskapspenning i åsyftade fall icke skulle få ske kontant genom den erkända sjukkassan utan in natura eller eljest under betryggande kontroll av barnavårdsnämnden i den kommun, där kvinnan vistas, efter framställning därom till kassan från nämnden. För egen del anser jag mig icke böra i nu förevarande sammanhang föreslå annan åtgärd, än att föreskrift utfärdas av sådan innebörd, att utbetalningen av moderskapspenningen i berörda fall — då vederbörande barnavårdsnämnd därom gjort framställning eller så eljest av särskilda skäl finnes lämpligt — skall ske till barnavårdsnämnden, som därefter har att på lämpligt sätt tillstålla kvinnan utbetalat belopp. En sådan föreskrift synes lämpligen kunna utfärdas i administrativ ordning.»

Utskottets yttrande.

De erfarenheter, som vunnits av mödrahjälpförordningens tillämpning sedan densamma den 1 januari 1938 trädde i kraft, hava visat att förordningen tillämpats ganska olika i skilda delar av landet. Av verkställda ut-

redningar har jämväl framgått, att medel, som utdelats såsom mödrahjälp, understundom icke kommit till den användning, vartill författningen syftat. Vid övervägandet av frågan om vilka åtgärder som nu böra vidtagas har departementschefen anslutit sig till den av socialstyrelsen angivna principiella utgångspunkten, att frågan om mödrahjälpens organisation och grunderna för verksamheten företrädesvis bör ses såsom ett socialvårdsproblem, icke såsom ett problem enbart angående åstadkommande av besparingar med hänsyn till rådande statsfinansiella läge. Jämväl utskottet delar denna uppfattning. De sociala intressen, som mödrahjälpen avser att tillgodose, måste enligt utskottets mening anses vara av den vikt att någon begränsning av denna samhällseliga hjälpverksamhet i och för sig icke bör ske; under nu rådande förhållanden synes denna hjälpform snarare ha erhållit ökad betydelse. En annan sak är att det här — liksom vid annan social verksamhet — är ett uppenbart allmänt intresse att tillse att de disponerade medlen komma till avsedd användning och att missbruk förebyggas; endast härigenom kan förtroendet för denna hjälpform upprätthållas.

De nu framlagda förslagen äsyfta icke något frångående av den individuella behovsprövningen såsom grund för mödrahjälps utgående. Denna fria prövningsrätt har av mödrahjälpsnämnderna karakteriserats som en av mödrahjälpsförordningens värdefullaste tillgångar. Reformen avser i stället att främja en önskvärd enhetlighet vid verksamhetens bedrivande genom att med ledning av vunna erfarenheter och den på olika håll utbildade praxis centralt uppdraga vissa allmängiltiga riktlinjer för behovsprövningen.

I detta syfte upptages i mödrahjälpsförordningen uttrycklig föreskrift att socialstyrelsen skall vara tillsynsmyndighet beträffande mödrahjälpen med befogenhet att giva råd och anvisningar åt mödrahjälps- och barnavårdsnämnderna. Propositionen innebär däremot ej någon ändring i grunderna för mödrahjälpens nuvarande organisation. Departementschefen har, i likhet med socialstyrelsen, icke ansett det lämpligt att nu upptaga organisationsfrågan till en mera ingående granskning. Den i sammanhang härmed stående frågan om fördelningen av kostnaderna för mödrahjälpen mellan staten och kommunerna kan enligt departementschefen icke gärna lösas annat än i samband med en genomgående revision av fördelningen mellan staten och kommunerna av socialvårdskostnaderna i allmänhet. Departementschefen anser sålunda, att mödrahjälpens organisationsproblem får behandlas i sitt sammanhang med frågan om hela socialvårdens organisation, vilken fråga är anförtrodd åt socialvårdskommittén. Departementschefen har jämväl avvisat den från flera håll framförda tanken på en indragning av moderskapspenningen och uttalat att frågan, huruvida den nuvarande uppdelningen på olika hjälpformer av de behov, som uppkomma i samband med havandeskap och barnsbörd, är fullt rationell och ändamålsenlig, lärer få bli föremål för närmare överväganden vid socialvårdskommitténs utredningsarbete. I de yttranden som avgivits i ärendet hava i stor utsträckning delade meningar framförts beträffande spørsmålet huruvida en mera genomgripande reform av ifrågavarande hjälpformerna bör anstå i avbidan på socialvårdskommitténs

arbete. Utskottet anser sig icke nu kunna bedöma i vad mån de föreslagna reformerna äro tillräckliga för att undanröja de befunna bristerna i verksamheten; detta torde den kommande tillämpningen få utvisa. Utvecklingen på förevarande område bör därför följas med uppmärksamhet, därvid det i första hand torde ankomma på socialstyrelsen att framföra de förslag vartill erfarenheterna kunna giva anledning. Skulle det befinnas att olägenheter av väsentlig art alltjämt förekomma, måste frågan om en mera genomgripande reform återupptagas utan avvaktan på slutförande av socialvårdskommitténs arbete.

Beträffande de olika detaljförslagen kan utskottet i stort sett ansluta sig till propositionen. Endast på ett par punkter, som i det följande närmare angivas, har utskottet intagit annan ståndpunkt än propositionen. I den mån de av departementschefen gjorda uttalandena icke beröras här nedan, har utskottet lämnat desamma utan erinran.

I syfte att förstärka barnavårdsnämndernas kompetens har departementschefen föreslagit, att i tillämpningskungörelsen till mödrahjälpförordningen införes föreskrift, att för mödrahjälpärenden skall av barnavårdsnämnd utses en eller, där omständigheterna därtill föranleda, flera föredragande med vissa av socialstyrelsen närmare angivna befogenheter. Till föredragande borde utses för uppdraget lämplig och intresserad person, vilken företrädesvis borde vara kvinna. I tillämpningskungörelsen skulle jämväl införas föreskrift, att föredraganden av kommunen skall erhålla gottgörelse för erforderliga resor. Utskottet delar uppfattningen, att tillsättande av särskild föredragande för mödrahjälpärenden i många fall är en lämplig åtgärd. Vad angår de större städerna synes emellertid en uttrycklig föreskrift om särskild föredragande i mödrahjälpärenden icke vara erforderlig, då där särskilda föredragande redan nu i allmänhet torde finnas. I de mindre landskommunerna torde barnavårdsnämndsledamöterna själva ofta äga erforderlig kännedom om klientelet. Den nu på sina håll praktiserade anordningen, att utredningarna i mödrahjälpärenden verkställas av någon sökanden närboende ledamot av barnavårdsnämnden, torde hava visat sig tillfredsställande. En obligatorisk föreskrift om särskild föredragande skulle i dessa fall kunna medföra olägenheter och fördyra kostnaderna för mödrahjälpärendenas behandling. Även utan en föreskrift i ämnet torde kunna förväntas, att genom samarbete mellan mödrahjälpnämnderna och barnavårdsnämnderna samt genom anvisningar från tillsynsmyndighetens sida den åsyftade anordningen åvägabringas i de kommuner, där den med hänsyn till förhållandena är ändamålsenlig. Utskottet har därför icke funnit sig kunna tillstyrka att ifrågasvarande anordning göres obligatorisk. Det framlagda förslaget torde för övrigt ur principiell synpunkt väcka vissa betänkligheter, då detsamma innebär, att genom en administrativ författning skulle införas bestämmelser icke blott om särskild föredragande i ett kommunalt organ utan även om en därmed förenad ekonomisk förpliktelse för kommunen. Vad angår förslaget om skyldighet för kommun att ersätta föredragande resekostnader föreligga enligt utskottets mening icke tillräckliga skäl att härvidlag avvika från de

för barnavårdsnämnd eljest gällande bestämmelserna. Utskottet vill i detta sammanhang erinra att jämlikt 12 § barnavårdslagen kommun äger att enligt de i kommunallagarna (25 § 2 mom. lagen om kommunalstyrelse på landet samt motsvarande stadgande i lagen om kommunalstyrelse i stad) stadgade grunderna besluta om ersättning till barnavårdsnämndens ordförande och övriga ledamöter. Då med den av utskottet intagna ståndpunkten särskild föredragande i mödrahjälpsärenden icke skall vara obligatorisk, synes det i propositionen föreslagna tillägget till 4 § barnavårdslagen böra jämkas.

Enligt ett i propositionen föreslaget tillägg till 7 § mödrahjälpsförordningen skall barnavårdsnämnden vara skyldig att, i den mån skäl till eftergift icke föreligga, på föreläggande av länsstyrelsen till statsverket återbetala medel, vilka nämnden utbetalat i strid mot mödrahjälpsnämndens beslut eller givna föreskrifter. I den i ärendet väckta motionen hemställes, att detta förslag icke måtte av riksdagen bifallas. Med hänsyn till den motivering till det i propositionen föreslagna stadgandet, som givits av departementschefen, får anses vara avsett att ansvarigheten skall åvila nämndens ledamöter personligen. Till stöd för socialstyrelsens förslag på denna punkt, enligt vilket dock ansvarigheten skulle åvila vederbörande kommun, åberopade styrelsen bland annat vissa avgöranden av Kungl. Maj:t på klagan över länsstyrelsens beslut. I de åsyftade fallen (Regeringsrättens årsbok 1939 not. S. 460, jämför även not. S. 344) hade länsstyrelsen förelagt barnavårdsnämnden att återbetala vissa felaktigt utbetalade mödrahjälpsmedel, och dessa beslut fastställdes av regeringsrätten. På vad sätt återbetalning skulle ske — med kommunens eller med barnavårdsnämndsledamöternas egna medel — angavs ej i besluten, vilket förhållande sammanhänger med att besluten icke torde kunna verkställas i exekutiv ordning. Genom regeringsrättens avgörande lärers allenast få anses fastslaget, att barnavårdsnämndens redovisningar på dessa punkter icke kunnat godkännas. Med det i propositionen föreslagna stadgandet skulle åter en form av redogöransvar gentemot staten stadgas för kommunala förtroendemän vid omhändertagande av statsmedel. Utskottet, som icke ansett sig i detta sammanhang kunna överblicka frågan huruvida ett sådant ansvar i allmänhet skulle kunna anses lämpligt, har funnit starka betänkligheter möta mot att utan en mera ingående undersökning införa ett stadgande därom på ett speciellt område som det förevarande, så mycket mer som utskottet icke kunnat finna att någon liknande bestämmelse förekommer i andra fall där kommunala organ omhänderta statsmedel. Utskottet får därför förorda, att de i propositionen föreslagna tilläggen till 7 § mödrahjälpsförordningen utgå. För undanröjande av den osäkerhet, som synes föreligga hos länsstyrelserna rörande den befogenhet de enligt gällande rätt hava i förevarande avseende, synes det lämpligt att i 6 § kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till mödrahjälpsförordningen upptages uttrycklig föreskrift av innebörd att länsstyrelsen har att granska de av barnavårdsnämnderna avgivna redovisningarna samt att, om därvid befinnes att barnavårdsnämnd utbetalat medel i strid mot mödrahjälpsnämndens beslut eller givna föreskrifter, framställa anmärkning mot redovisningen. I praktiken torde man kunna räkna med att till återbetal-

ning anmärkta belopp i de flesta fall komma att återlevereras till statsverket, och i händelse av vägran står domstolsvägen öppen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom förevarande proposition framlagda författningsförslagen, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1) Förordning

angående ändring i vissa delar av förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 4, 7, 8 och 10 §§ förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Kvinna, som — — — av statsmedel.

Mödrahjälp lämnas — — — trehundra kronor.

Då anledning — — — räntefritt lån.

Mödrahjälp må ej avse tid, som infaller senare än sex månader efter nedkomsten. Utan hinder av vad sålunda stadgas äger dock socialstyrelsen, när särskilda skäl därtill äro, medgiva, att hjälpen må avse jämväl sådan tid.

2 §.

Mödrahjälp lämnas — — — svenska medborgare.

Hjälp enligt denna förordning må dock lämnas jämväl make till kvinna, som avlidit i samband med förlossning. I sådant fall må hjälpen allenast avse dels behov, som uppstått i sammanhang med förlossningen och icke kunna avhjälpas medelst moderskapspenning, dels ock barnets vård under högst sex månader från dess födelse.

Mödrahjälp må — — — stadigvarande försörjning.

4 §.

Ansökan om mödrahjälp skall ingivas till barnavårdsnämnden i den kommun, där kvinnan vistas. Är kvinnan ogift, må ansökan göras av barnavårdsmannen.

Mödrahjälp skall, där det kan ske, sökas i god tid före den väntade nedkomsten. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, må den icke upptagas till prövning.

Vid ansökan — — — för nedkomsten.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

7 §.

Det åligger — — — givna föreskrifter.

Medel, vilka barnavårdsnämnden utbetalat i strid mot beslut eller föreskrift, som i första stycket sägs, vare nämnden skyldig att, i den mån skäl till eftergift icke föreligga, på föreläggande av länsstyrelse återbetala till statsverket.

Över länsstyrelses beslut om återbetalning, varom i andra stycket sägs, må klagan föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement.

Vad i denna paragraf sägs om länsstyrelse skall i fråga om Stockholms stad gälla statskontoret.

8 §.

Har mödrahjälp lämnats såsom lån, må, där det finnes skäligt, den mödrahjälpsnämnd, som beviljat hjälpen, medgiva uppskov med återbetalningen intill tio år. På framställning av nämnden må socialstyrelsen, då skäl därtill äro, medgiva befrielse från återbetalningsskyldighet med avseende å hela återstående lånebeloppet eller del därav.

10 §.

Socialstyrelsen har att med biträde av statens fattigvårds- och barnavårds-konsulenter utöva tillsyn över tillämpningen av denna förordning och med stöd av densamma meddelade föreskrifter samt äger att i sådant avseende till ledning för vederbörande mödrahjälps- och barnavårdsnämnder meddela nödiga råd och anvisningar.

Klagan över mödrahjälpsnämnds beslut i ärende enligt denna förordning föres hos socialstyrelsen genom besvär före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet.

Över socialstyrelsens beslut i ärende enligt denna förordning, vilket genom besvär inkommit till styrelsen, må klagan icke föras.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1940.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2) Förordning

angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning.

Härigenom förordnas, att 6 § förordningen den 11 juni 1937 om moderskapspenning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

6 §.

Då ansökan — — — erhållande därav.

Sjukkassan skall därjämte skyndsamt verkställa utredning rörande omständigheter av betydelse för bedömande av kvinnans rätt till moderskapspenning. Har kvinnan genom intyg av läkare eller barnmorska gjort sannolikt, att havandeskapet är längre framskridet än i åttonde månaden, må, därest i övrigt kvinnan befinnes äga rätt till moderskapspenning, såsom förskott å denna ett belopp av fyrtio kronor omedelbart utbetalas. Utbetalningen skall i sådant fall ske till vederbörande barnavårdsnämnd, som har att tillställa kvinnan beloppet. Eljest må moderskapspenning ej utbetalas, förrän till sjukkassan inkommit intyg, utfärdat av läkare, barnmorska eller annan känd och trovärdig person, att kvinnan fött barn.

Intyg, som — — — för nedkomsten.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1940.

3) Förordning

angående ändrad lydelse av 32 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor.

Härigenom förordnas, att 32 § förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

32 §.

Centralsjukkassa skall — — — tvåhundra- och trettio dagar.

Moderskapshjälp utgår — — — nyss nämnts.

Centralsjukkassa må på ansökan av kvinnlig medlem, som vid tiden för ansökningen varit medlem av erkänd sjukkassa under oavbrutet minst tvåhundra- och trettio dagar och som genom intyg av läkare eller barnmorska gör sannolikt, att hon befinner sig i havandeskap, längre framskridet än i åttonde

¹ Senaste lydelse se SFS 1937: 337.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

månaden, såsom förskott å henne tillkommande moderskapshjälp omedelbart utbetala sextio kronor.

Där till — — — utbekomma beloppet.

Moderskapshjälp må — — — stycket sägs.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1940.

4) Lag

angående ändrad lydelse av 2 § 3 mom. och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Härigenom förordnas, att 2 § 3 mom. och 4 § barnavårdslagen den 6 juni 1924¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 §.

3 mom. Om vissa på barnavårdsnämnden eller dess ordförande ankommande åtgärder är stadgat i lagarna om äktenskaplig börd, om barn i äktenskap, om adoption, om barn utom äktenskap, om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket, om förmynderskap, om förskottering av underhållsbidrag till barn samt om socialregister ävensom i 14 kap. 45 § strafflagen, i lagen om särskild förundersökning i brottmål samt i förordningarna om moderskapspenning och om mödrahjälp.

4 §.

Provinsial- och — — — till protokollet.

Vid sammanträde med barnavårds- *Har av barnavårdsnämnd särskild*
nämnd äger särskild föredragande i föredragande i mödrahjälpärenden
mödrahjälpärenden rätt att, även då blivit utsedd, äger denne, även då
han ej är ledamot i nämnden, del- han ej är ledamot i nämnden, rätt att
taga i överläggningarna rörande så- deltaga i överläggningarna rörande
dana ärenden samt att, där han så sådana ärenden samt att, där han så
begär, få sin mening antecknad till begär, få sin mening antecknad till
protokollet. protokollet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1940.

Därest lagen den 22 juni 1939 (nr 324) angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag) vid förstnämnda tidpunkt ännu icke trätt i kraft, skall, intill dess så sker, 2 § 3 mom. barnavårdslagen hava följande lydelse:

¹ Senaste lydelse av 2 § 3 mom. se SFS 1939: 324.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 §.

3 mom. Om vissa på barnavårdsnämnden eller dess ordförande ankommande åtgärder är stadgat i lagarna om äktenskaplig börd, om barn i äktenskap, om adoption, om barn utom äktenskap, om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket, om förmynderskap, om förskottering av underhållsbidrag till barn samt om socialregister ävensom i 14 kap. 45 § strafflagen, i lagen innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga samt i förordningarna om moderskapspenning och om mödrahjälp.

B) att den i ärendet väckta motionen, I:4, måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 22 augusti 1940.

På tredje särskilda utskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gärde, Hagman, Tamm, Linder, Norman, Eskhult**), *Wistrand, Branting, Karl Johan Olsson, Ewerlöf, Löfvander* och *Sten*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Sandström, Ryberg, Olsson* i Mellerud och *Olovson* i Västerås, fru *Nordgren*, fru *Ruth Gustafson*, fröken *Hesselgren*, herrar *Landgren* och *Jacobson*, fröken *Ebon Andersson* samt herr *Wallén*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Jacobson*, vilken anfört:

»Jag har icke kunnat ansluta mig till de beträffande moderskapspenningen och moderskapshjälpen framställda förslagen, vilka innebära *dels* att tiden för erhållande av förskott å moderskapspenning och moderskapshjälp framflyttas en månad, *dels ock* att moderskapspenning i vissa fall icke skall utbetalas direkt till sökanden utan till barnavårdsnämnden. Jag får därför hemställa,

att de genom propositionen framlagda förslagen till förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen om moderskapspenning och till förord-

ning angående ändrad lydelse av 32 § förordningen om erkända sjukkassor icke måtte av riksdagen bifallas;

samt att riksdagen måtte för sin del besluta, att det genom propositionen framlagda förslaget till ändring i barnavårdslagen skall erhålla följande lydelse:

Förslag

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 361)
om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).**

Härigenom förordnas, att 4 § barnavårdslagen den 6 juni 1924 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

4 §.

(Lika med utskottets förslag.)

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1940.»
